

Úvod do povídání o sv. Ludmile

Každý z nás má někde své kořeny a vracíme se rádi na místo, kde jsme se narodili, prožili své dětství a mládí, chodili do školy, prožili svou první lásku apod. A když to nejde jinak, aspoň ve vzpomínkách. Ale lidi i místa se mění. A tak se někdy stane, že tam, kde stával domek, v kterém jste prvně řekli máma a táta, vede silnice a na louce, kde jste si hráli, je sídliště apod. A to třeba uběhlo jen 20, 30, 50 let a už byste to tam skoro ani nepoznali. A jak náš rodný kraj vypadal před sto lety a dál! Čím víc bychom měli možnost jít v historii nazpátek, nepoznávali bychom to a ubývalo by letadel, autobusů, tramvají, aut, dálnic, silnic, paneláků, obchodů, továren, rodinných domků a přibývalo by luk, pastvin, lesů, mokřisek a rašelinišť, až bychom se ocitli v dřevěných chýších a mezi opevněnými hradišti. Například v 9. století na území v povodí Labe, Vltavy a Ohře, kdy se započalo sjednocování kmenů v Čechách. V této době se lidé živili tím, že obdělávali pole, pásli krávy, kozy a ovce, šili oblečení, zpracovávali kůže a vyráběli nádobí. Čechům vládla knížata z rodu Přemyslovců.

Určitě většina z vás znáte jména jako Přemysl Oráč a další. Ten podle pověsti byl zakladatelem rodu Přemyslovců a manželem kněžny Libuše. Ale prvním, opravdu historickým přemyslovským knížetem a tím i českým vládcem, byl Bořivoj. Ten vládl Čechům na konci 9. století a jeho sídlem byl Levý Hradec. Bořivoj byl jednou od velkomoravského knížete Svatopluka pozván na Velehrad v době, kdy tam pobýval arcibiskup Metoděj. A tam zažil Bořivoj něco nečekaného, místo toho, aby ho pozvali při hostině ke stolu, musel usednout na zem skoro jako otrok, protože byl pohan. Taková pohana! On tomu nerozuměl. To vše pozorně sledoval arcibiskup Metoděj. Uvědomil si, k čemu došlo. Vstal od stolu a v celém svém majestátu přišel k Bořivojovi a do úplného ticha takto promluvil: „Proč ty, synu, který jsi knížetem, měl bys sedět na zemi před stolem podoben psu, který čeká, co mu stolovníci odhodí? Přijmi křest a postav se jim na roveň.“ Ta slova tak vlídně pronesená na knížete Bořivoje hluboce zapůsobila. A tak byl Bořivoj se svou družinou pokřtěn. Stalo se to někdy kolem roku 880. Přijetí křesťanství bylo důležité pro další vývoj v Čechách hlavně pro sjednocení země. A možná se vám vybaví, jak se jmenovala manželka Bořivoje... Byla to Ludmila, kterou uctíváme jako svatou.

Jedna z legend o sv. Ludmile

Zkrácená legenda „Umučení svaté Ludmily“, která byla sepsána podle staroslovanské legendy sepsané na sklonku doby svatého Václava (tedy v 1. polovině 10. století)

1. Byl v zemi české jeden kníže, jménem Bořivoj, žijící i tehdy ještě v obyčejích pohanských, a vzal si za manželku z jiné země dceru knížete Slavibora, jménem Ludmilu. Ta, když byla ještě mladička, obětovala modlám a často velmi zaníceně se oddávala jejich uctívání. Když tak oba žili pospolu, z božího pokynu a přání byvše přivedeni k lítosti, přijali očistu svatého křtu a s nimi zároveň i jejich poddaní.

2. Narodili se jim pak tři synové a tři dcery, a od toho dne, kdy přijali milost křtu, všecko jejich království vzrůstalo víc a více. Kníže Bořivoj potom, naplniv šestatřicet let svého života, odebral se z tohoto světa. Po něm ve vládě nastoupil jeho prvorozený syn jménem Spytihněv. Shromažďuje kněží a kleriky, žil s odevzdaností ve víře Kristově. A naplniv čtyřicet let svého života, rozloučil se s tímto světem. Po jeho skonu ujal se kormidla vlády bratr jeho Vratislav.

3. Jejich matka, vznešená paní Ludmila (...), se stala se matkou chudých, nohou chromých, okem slepých, vlídnou utěšovatelkou sirotků a vdov. Když však řečený kníže Vratislav, dovršit třiatřicet let svého života, opustil skličující pouta tohoto světa a syn jeho Václav, tou dobou ještě chlapec, ujal se vlády a říše otce svého, matka chlapcova, jménem Drahomíř, setrvala ve stavu vdovském.

4. (...) I konala knížecí matka poradu se svými nespravedlivými rádci a jala se míti v nenávisti svou tchyni Ludmilu. Říkala totiž: "Proč ona má býti takřka mou paní? Zahubím ji, zdědím všechno, co má, a svobodně budu vládnouti." Byl totiž její syn Václav posud mladíček. Jakmile ctná a oddaná služebnice boží Ludmila seznala takovýto úmysl, řekla své snaše: "Netoužím vládnouti a nepřeji si míti ani sebemenší částku tvé moci. Naopak žádám, abys mi povolila nerušeně sloužiti Bohu až do skonání mých dnů."

5. S těmito slovy opustila Ludmila hrad Prahu a přišla na jeden hrádek, který se zve Tetín. (...) Po jejím odchodu matka mladičkého knížete, poradivši se se zločinnými rádci, vyslala muže, aby ji zahubili. Ti si pak přibrali veliké vojsko a táhli na hrádek Tetín.

Doplňující životopis

Legenda nám o sv. Ludmile již hodně pověděla, ale o čem pomlčela, to nám krátké povídání dopoví. Bylo to všechno dávno, takže historických událostí moc nevíme.

Co se tedy všechno o ní traduje:

Narodila se kolem roku 860 na knížecím dřevěném hradu Pšov nad soutokem Labe a Vltavy v Čechách, severně od Prahy, dnes je zde hrad a město Mělník. Jiné prameny však uvádí, že pochází z knížecího rodu Lužických Srbů. Ve velmi mladém věku (r. 874-875) se provdala za Bořivoje I. Je možné, že Ludmila byla pokřtěna buď přímo od sv. Metoděje, nebo některého

z jeho žáků. Byla vždy mírná a spravedlivá a brzy si osvojila křesťanské zásady, zvláště laskavost a štědrost k chudým. S Bořivojem snad měli tři syny a tři dcery, avšak ve známost vešli jen Spytihněv a Vratislav. Bořivoj vystavěl na Levém Hradci kostel zasvěcený sv. Klimentu. Později dal zbudovat na Pražském hradě kostel Panny Marie.

Ludmila prožívala starosti se svým mužem a stala se matkou chudých, světlem slepých a pomocnicí vdov i sirotků. Asi v roce 889 ovdověla a poté zemřel i syn Spytihněv a roku 921 i kníže Vratislav, který vládl po něm. Vratislav měl manželku Drahomíru a několik dětí, z nichž nejznámější je Václav a Boleslav a dcera Přibyslava. Regentkou (zástupkyní v panování) do Václavovy plnoletosti se stala kněžna Drahomíra, ale výchovu Václava a Boleslava svěřili velmoži jejich babičce Ludmile.

Docházelo však k neshodám mezi Ludmilou a Drahomírou a nepomohlo ani to, když Ludmila odešla na hradiště Tetín. Podle tradice nechala Drahomíra Ludmilu zavraždit a poslala za ní vrahy Tunnu a Gomona, kteří ji uškrtili, nejspíš její vlastní šálou nebo závojem. Stalo se tak v noci z 15. na 16. září roku 921.

Uctíváme ji jako patronku Čech, babiček, matek, vychovatelů a církevních škol. A poznáme ji podle těchto atribut (znaků): knížecí koruna, závoj nebo šála.